

Het Parool

Kwallenspecialist versus de softie Vanja

HANS SMIT

toneel Het Nationale Theater/Oostpool Gezien 12/1

Koninklijke Schouwburg Den Haag

Te zien 2/2 Amstelveen, 20/2 Stads schouwburg Haarlem,

23/2 en 24/2 ITA

© Sanne Peper

→ Acteurs die even niet spelen, kijken toe vanaf de zijlijn en reiken soms attributen aan.

Sanne Peper

Wat moet een samenleving met mensen die niet kunnen meekomen?
Het is een immer actuele vraag die Anton Tsjechov in 1891 ook moet

hebben beziggehouden. Hij kwam net terug van een bezoek aan een strafkolonie en de ideeën van Darwin en Spencer ('survival of the fittest') bepaalden het maatschappelijke debat. Terug in Moskou schreef hij aan een reisverslag en tegelijkertijd aan Het duel, een novelle met ingrediënten die we kennen uit toneelstukken als Drie zusters en De meeuw: een kleine Russische gemeenschap waarin men op elkaars lip zit, tegenstellingen tussen sociale klassen, het verlangen weg te kunnen en uiteenlopende opvattingen over het leven in het algemeen. Speelbare materie volgens acteur Jacob Derwig. Hij maakte de toneelbewerking en speelt zelf ook in de opvoering van Het duel bij Het Nationale Theater/Oostpool.

Derwig speelt Von Koren, een bioloog die net zo makkelijk mensen als dieren determineert en indeelt. Derwig is in bloedvorm en maakt van deze rouwdouwer een soort Indiana Jones aan de Zwarte Zee: een macho die erg tevreden is met zichzelf en die graag rept over zijn expedities - hij is kwallenspecialist. Von Koren moet niks hebben van Vanja Lajevski (Joris Smit), de vleesgeworden mislukking. Die verlangt na twee jaar aan de kust zo terug naar Petersburg en koolsoep dat hij er ziek van is. De liefde voor Nadezjda (Violet Braeckman), de prachtige vrouw die voor hem haar echtgenoot verliet, is bekoeld. Allebei zitten ze diep in de schulden en zijn ze veroordeeld tot dit gat. Joris Smit speelt Vanja lekker vet aangezet en geeft zo kleur aan deze wat fletse Tsjechov. Dat geldt overigens voor alle acteurs: er wordt uitstekend geacteerd.

Derwig speelt een soort Indiana Jones aan de Zwarte Zee

De karakters in de novelle zijn wat aan de tweedimensionale kant, maar de kleinburgerlijke dame (een heerlijke Jacqueline Blom), de aimabele en zorgzame dokter (Jaap Spijkers) en de minnares van Vanja, een

regelrechte gladjakker (Hein van der Heijden) krijgen volop kleur in de regie van Jeroen De Man.

Die heeft van Het duel een soort aflevering van het improvisatieprogramma De vloer op gemaakt, een opeenvolging van losse scènes. De acht acteurs overleggen van tevoren, drinken zich moed in en spelen daarna in vol traditioneel kostuum met slechts een paar rekwisieten op een steriel vierkant vlak. Wie niet meespeelt, kijkt toe of helpt met het aanleveren van props, wat buitengewoon geestig uitpakt.

De steriele omgeving van het lege vlak (decor Juul Dekker) geeft de setting van Het duel iets van een boksring of een laboratorium, een samenleving onder een vergrootglas. Het lijkt een verwijzing naar waar sociaal determinisme ook vandaag de dag nog toe kan leiden.

Bepaald hoopvol is het dat deze sociale postzegel aan de Zwarte Zee zich niet gek laat maken door het opruiende gedrag van de populistische bioloog, die zelfs in een duel nog geen deuk in een pakje boter slaat. Het duel is een fraaie toneelbewerking van een fletse Tsjechov, die tot het einde boeit.